

Г. П. Бортніков, О. О. Любіч

ПРИСУТНІСТЬ ІНОЗЕМНИХ БАНКІВ ІЗ КРАЇН — ЧЛЕНІВ ЄС В УКРАЇНІ

У статті зазначено, що іноземні банки формують ядро національних банківських систем у країнах Центральної та Східної Європи. Це закономірна тенденція й для України, особливо у зв'язку з її курсом на євроінтеграцію. Разом із тим порівняно із сусідніми країнами вітчизняний фінансовий ринок є менш привабливим з огляду на потенціал зростання та профіль ризиків. В Україні представлені банки із Західної, Південної та Центральної Європи. Стратегії європейських банків щодо присутності на вітчизняному ринку різноманітні та включають вихід із ринку, утримання його частки та згортання активності. З точки зору фінансової стабільності, європейські банки мають вищу капіталізацію та більший потенціал абсорбції збитків, ніж українські, привносять у банківський бізнес передові технології (маркетингові, управлінські й інформаційні), стимулюють здорову конкуренцію та інновації в банківському секторі. Водночас іноземні банки можуть становити загрозу національній фінансовій безпеці, якщо забиратимуть найприбутковіші сегменти клієнтури (заможних громадян, потужні, експортноорієнтовані підприємства), а в разі погіршення умов для бізнесу вийдуть із ринку. Ефективність діяльності європейських банків в Україні внаслідок кризи 2014—2015 рр. істотно знизилася, що спонукає материнські холдинги цих банків вийти з інвестицій шляхом закриття або продажу, послабити активність за рахунок локалізації бізнесу чи консервативного зростання.

Ключові слова: банки, банківська система, іноземні банки, капіталізація банків, конкуренція, концентрація банківського сектору.

Рис. 4. Табл. 7. Літ. 6.

Г. П. Бортніков, А. А. Любіч

ПРИСУТСТВИЕ ИНОСТРАННЫХ БАНКОВ ИЗ СТРАН — ЧЛЕНОВ ЕС В УКРАИНЕ

В статье отмечено, что иностранные банки формируют ядро национальных банковских систем в странах Центральной и Восточной Европы. Это закономерная тенденция и для Украины, особенно в связи с ее курсом на евроинтеграцию. Вместе с тем по сравнению с соседними странами отечественный финансовый рынок является менее привлекательным ввиду потенциала роста и профиля рисков. В Украине представлены банки из Западной, Южной и Центральной Европы. Стратегии европейских банков в отношении присутствия на отечественном рынке разнородные и включают выход из рынка, удержание его доли и сворачивание активности. С точки зрения финансовой стабильности, европейские банки имеют более высокую капитализацию и больший потенциал абсорбции убытков, чем украинские, привносят в банковский бизнес передовые технологии (маркетинговые, управленческие и информационные), стимулируют здоровую конкуренцию и инновации в банковском секторе. В то же время иностранные банки могут представлять угрозу национальной финансовой безопасности, если будут забирать наиболее прибыльные сегменты клиентуры (состоятельных граждан, мощные, экспортноориентированные предприятия), а в случае ухудшения условий для бизнеса уйдут с рынка. Эффективность деятельности европейских банков в Украине вследствие кризиса 2014—2015 гг. существенно снизилась, что побуждает материнские холдинги этих банков выйти из инвестиций путем закрытия или продажи, ослабит активность за счет локализации бизнеса либо консервативного роста.

Ключевые слова: банки, банковская система, иностранные банки, капитализация банков, конкуренция, концентрация банковского сектора.

© Бортніков Г. П., Любіч О. О., 2015

Hennadii Bortnikov, Oleksandr Lyubich

PRESENCE OF FOREIGN BANKS OF EU MEMBER STATES IN UKRAINE

Foreign banks form the core of national banking systems in Central and Eastern Europe. This is a natural tendency also for Ukraine, particularly in connection with the course of European integration. However, comparing to other neighboring countries, Ukrainian financial market is in a state less attractive position, considering the potential growth and risk profile. Banks originated from Western, Southern and Central Europe remarkably present in Ukraine. Strategies regarding the presence of European banks in Ukraine diverse and include exit from the market, holding a share of the market and curtailing activity. From the perspective of financial stability, European banks are more capitalized and have greater capacity for absorption of losses than other Ukrainian banks, bring in advanced technologies (marketing, management and information) in banking business, promote healthy competition and innovations in banking sector. On the other hand, foreign banks may pose a threat to the financial security of the state, if they pick the most profitable segments of clientele (wealthy citizens, powerful, export-oriented enterprises), and in case of deterioration of the business environment – leave the market. The level of efficiency of activity of European banks in Ukraine in 2014-2015 crisis significantly decreased, which stimulates the parent companies of these banks to exit from the investment by closing or selling business, narrowing by localization of activity and conservative growth.

Keywords: banks, banking system, foreign-owned banks, capitalization of banks, competition, concentration of the banking sector.

JEL classification: F21, F33, G32.

До складу іноземних європейських банків (далі — ІЄБ) нами не включено ті, що фактично належать турецьким і російським фінансово-промисловим групам, але позиціонують себе як європейські банки (Кредитвест, Кредит Європа Банк, ВіЕсБанк, Альфа-банк). За результатами першого півріччя 2015 р. в Україні залишилося 16 європейських банків (табл. 1). Найпомітніші позиції на ринку мають західноєвропейські банки, два з яких (Райффайзен Банк Аваль і УніКредит Банк (Укрсоцбанк) включені Національним банком України до Переліку системно важливих банків на 2015 рік (переглядається наприкінці кожного року).

Наведені в табл. 1 банки за розміром активів можна об'єднати в чотири групи: 1) лідери (6 і 7 ранги); 2) переслідувачі лідерів (11, 14, 15 та 17 ранги); 3) середняки (23, 27, 30, 33, 38, 44 і 45 ранги); 4) ар'єргард (61, 67 та 74 ранги). Очікуваний вихід з ринку кількох банків із першої чи другої групи внаслідок їх закриття (як це зробили німецька група Commertzbank, шведська Swedbank або австрійська Erste — без продажу іншим інвесторам) буде болісною втрапою для їхніх клієнтів і позичальників, оскільки жоден інший банк не зможе стати їх рівноцінною заміною. Проте історично вихід іноземних банків із ринку завжди супроводжувався передачею (продажем) портфелів кредитів і депозитів іншим банкам. У табл. 2 відображено динаміку активів ІЄБ за кризовий період 2014—2015 рр.

На тлі істотної девальвації гривні та значної частки валютних кредитів у портфелі ІЄБ наведені в табл. 2 дані свідчать про загальну тенденцію реального зниження активності. Виняток становлять німецькі банки, особливо

Таблиця 1. Ранг іноземних європейських банків за активами (станом на 1 липня 2015 р.)

Ранг	Назва банку	Країна походження	Ключовий власник
6	Райффайзен Банк Аваль	Австрія	Raiffeisen Bank International AG
7	УніКредит Банк	Італія	UniCredit
11	Укрсиббанк	Франція	BNP Paribas
14	ОТП Банк	Угорщина	OTP Bank Plc.
15	Креді Агріколь Банк	Франція	Credit Agricole Group
17	ІНГ Банк Україна	Нідерланди	ING Groupe
23	Кредобанк	Польща	PKO Bank Polski
27	Універсал Банк	Греція	Eurobank Ergasias S.A.
30	Прокредит Банк	ФРН	ProCredit Holding
33	Правекс-Банк	Італія	Bank Inteza
38	Піреус Банк МКБ	Кіпр	Piraeus Group
44	Марфін Банк	Кіпр	Cyprus Popular Bank
45	Ідея Банк	Польща	Getin Holding S.A.
61	Дойче Банк ДБУ	ФРН	Deutsche Bank
67	Банк Львів	Ісландія	M. Petursson
74	СЕБ Корпоративний Банк	Швеція	SEB Group

Джерело: складено за даними офіційного веб-сайту Національного банку України (<http://www.bank.gov.ua>).

Таблиця 2. Динаміка активів європейських банків в Україні протягом 2014—2015 рр.

Назва банку	Загальні активи		Кредити клієнтам		Зміна за період, %	
	2014*	2015**	2014*	2015**	активи	кредити
Райффайзен Банк Аваль	43 460,1	52 414,1	27 046,8	27 185,2	20,6	0,5
УніКредит Банк	43 056,7	45 366,8	27 374,5	30 148,8	5,4	10,1
Укрсиббанк	24 111,7	35 698,7	14 601,7	17 796,9	48,1	21,9
ОТП Банк	18 722,3	22 636,6	14 123,8	15 858,3	20,9	12,3
Креді Агріколь Банк	14 142,9	21 594,8	11 436,5	14 231,4	52,7	24,4
ІНГ Банк Україна	9 665,5	13 994,2	6 571,2	11 311,9	44,8	72,1
Кредобанк	4 381,8	7 786,5	2 374,5	3 648,4	77,7	53,7
Універсал Банк	6 571,1	6 487,8	3 669,0	4 889,2	-1,3	33,3
Прокредит Банк	2 485,1	5 847,2	1 850,2	4 384,1	135,3	137,0
Правекс-Банк	4 504,3	4 257,4	2 370,7	2 261,8	-5,48	-4,59
Піреус Банк МКБ	2 517,6	3 388,0	1 307,9	1 326,6	34,6	1,4
Марфін Банк	2 530,8	2 672,9	1 298,1	1 474,8	5,6	13,6
Ідея Банк	2 866,5	2 671,2	2 247,6	2 248,0	-6,8	0
Дойче Банк ДБУ	1 849,6	1 476,4	127,2	470,0	-20,2	269,5
Банк Львів	908,5	1 317,8	626,6	928,2	45,1	48,1
СЕБ Корпоративний Банк	921,7	860,0	732,0	617,8	-6,7	-15,6
У середньому по ІЄБ	11 418,51	14 279,40	7 359,89	8 673,84	28,1	42,4

* Станом на січень.

** Станом на липень.

Джерело: складено за даними офіційного веб-сайту Національного банку України (<http://www.bank.gov.ua>).

Прокредит Банк, котрі вирішили “пливти проти течії”. Помітно послабили кредитну активність системно важливі банки, а також ОТП Банк, Піреус Банк МКБ, Правекс-Банк, Ідея Банк та Марфін Банк. Частка ІЄБ у кредитах клієнтам та в активах на сьогодні не перевищує 20 %. При цьому варто враховувати, що саме ІЄБ фінансують великі агрохолдинги та металургійні корпорації або є лідерами з кредитування малого й середнього бізнесу. Тому панівна стратегія консервативного зростання ІЄБ є одночасно наслідком економічної кризи в Україні та чинником її поглиблення, точніше ускладнення виходу з неї реального сектору. Цей негативний ефект не був компенсований кредитною активністю ні російських (Промінвестбанку, Сбербанку Росії, ВТБ Банку, які наростили свої кредитні портфелі за цей період на 47, 79 і 62 % відповідно), ні, тим більше, вітчизняних банків (Ощадбанк збільшив кредитний портфель лише на 37 %, Укрексімбанк — на 40 %).

Порівнюємо основні характеристики ІЄБ і національної банківської системи (табл. 3). Як бачимо, ІЄБ мають більші масштаби бізнесу, ніж середній український банк, та відіграють помітну роль у залученні коштів клієнтів і покритті мережею відділень регіонів України.

Розгалуженість філіальної мережі є одним із основних критеріїв активності банку щодо розвитку роздрібного бізнесу, навіть якщо враховувати наявність такої послуги, як дистанційне обслуговування клієнтів (табл. 4). За цим критерієм розрізняють такі моделі ІЄБ: 1) без філіалів (А); 2) присутності в ключових регіонах (Б); 3) проникнення в усі регіони, або “банк, що завжди поруч” (В). Перша модель обирається банками для корпоративного бізнесу, друга — для стратегії просування лише в найпривабливіших областях, третя є дуже витратною в плані інвестицій і необхідності утримування неприбуткових відділень.

Унаслідок криз 2008—2010 та 2014—2015 рр. саме банки з розвиненою мережею найбільше скоротили свої філіали, за винятком Ідея Банку. Про

Таблиця 3. Порівняльна характеристика іноземних європейських банків і банківської системи України (станом на 1 липня 2015 р.)

Показник	Національна банківська система, млн грн	Європейські банки в Україні, млн грн	Частка ІЄБ у банківській системі, %
Загальні активи	1 302 250,8	228 470,4	17,5
Середній розмір банку*	9 505,5	15 231,4	—
Кошти клієнтів	744 194,9	140 689,2	18,9
Фінансовий результат	-81 523,8	-11 631,4	14,3
Статутний капітал	188 898,9	20 645,5	10,9
Мережа філіалів	13 026	2 181	16,7

* Обчислений як сума активів, поділена на кількість відповідних банків у вибірці.

Джерело: розраховано за даними офіційного веб-сайту Національного банку України (<http://www.bank.gov.ua>).

Таблиця 4. Присутність іноземних європейських банків у регіонах України (станом на 1 серпня 2015 р.)

Банк	Регіони України							
	Всього	м. Київ і Київська обл.	Дніпропетровська обл.	Одеська обл.	Харківська обл.	Львівська обл.	Інші регіони	Частка провідних регіонів, %
<i>Модель А</i>								
ІНГ Банк Україна	0	0	0	0	0	0	0	—
СЕБ Корпоративний Банк	0	0	0	0	0	0	0	—
Дойче Банк ДБУ	0	0	0	0	0	0	0	—
<i>Модель Б</i>								
Універсал Банк	43	19	2	2	2	5	13	69,8
Марфін Банк	42	2	1	32	2	0	5	88,1
Прокредит Банк	25	13	3	2	4	2	1	96,0
Банк Львів	24	1	0	0	0	18	5	79,2
Піреус Банк МКБ	17	8	1	3	1	1	3	82,4
<i>Модель В</i>								
Райффайзен Банк Аваль	640	79	53	42	40	36	390	39,1
УніКредит Банк	269	45	21	19	32	15	137	49,1
Укрсиббанк	476	89	52	43	41	24	227	52,3
ОТП Банк	84	21	10	7	9	4	33	60,7
Кредобанк	107	14	3	2	5	39	44	58,9
Креді Агріколь Банк	174	39	12	8	13	16	86	50,6
Ідея Банк	82	14	9	3	6	9	41	50,0
Правекс-Банк	186	78	13	5	16	7	67	64,0

Джерело: розраховано за даними офіційного веб-сайту Національного банку України (<http://www.bank.gov.ua>).

більшу глибину кризи 2014 р. порівняно з попередньою (2008 р.) свідчить масштаб скорочення мережі філіалів у банківській системі (табл. 5).

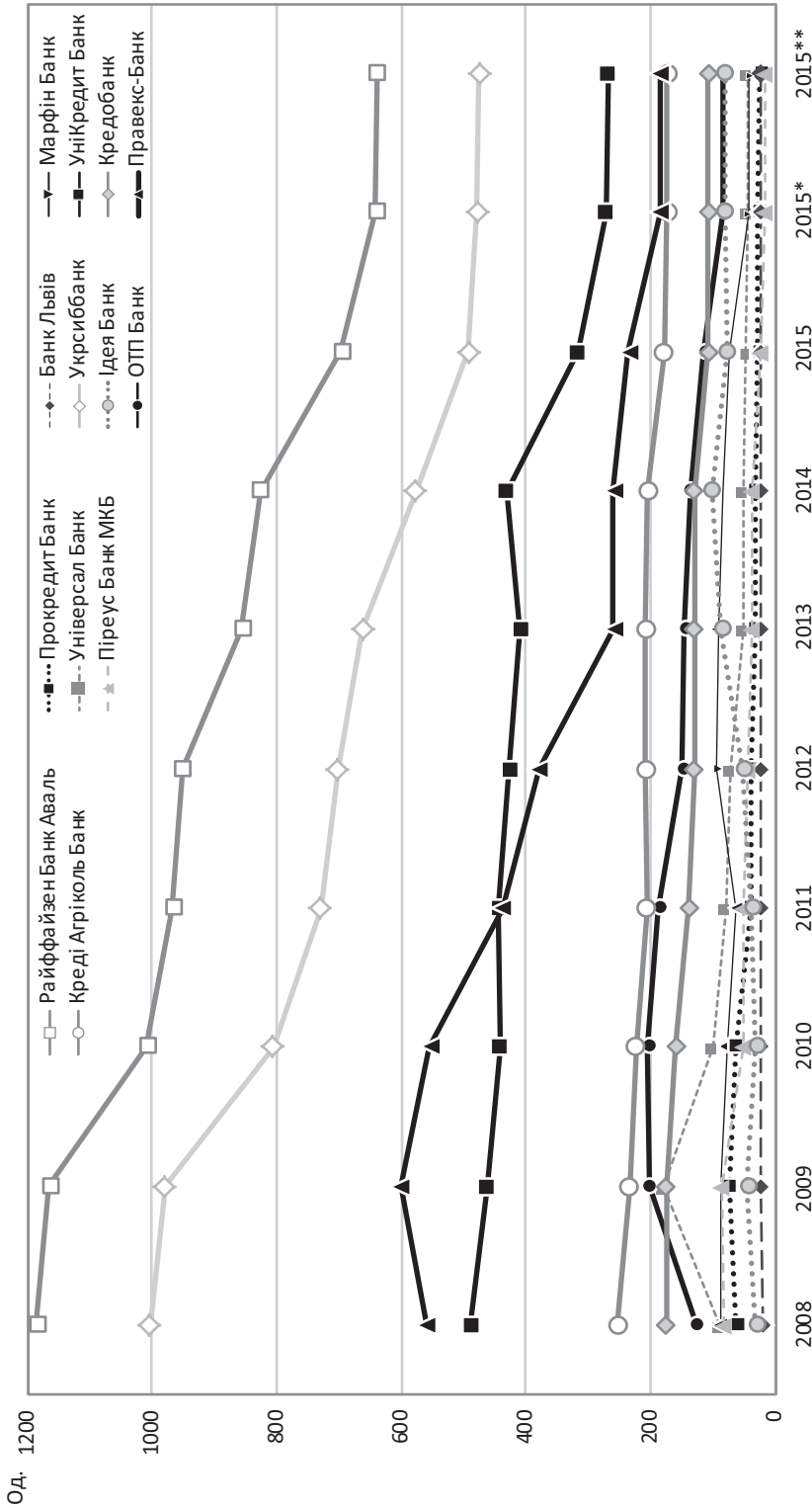
Графік, наведений на рис. 1, відображає стрімкий характер згорання мережі банками, а також певне уповільнення та стабілізацію з початку 2015 р. У багатьох із них було здійснено оптимізацію відділень, включаючи об'єднання, перенесення, скорочення функцій і персоналу за рахунок централізації та раціоналізації процесів.

Аналізуючи позиції ІЄБ на ринку, доцільно застосувати кластерний підхід із метою групування банків за близькими результатами (рис. 2). Отримані кластери можуть слугувати базою, наприклад, для оцінки стану й перспектив розвитку банків у їхніх рамках. Вітчизняні вчені доволі часто вдаються до кластеризації при ідентифікації груп банків із близькими показниками діяльності [1]. Різниця між сформованими групами банків чи інших об'єктів,

Таблиця 5. Динаміка мережі відділень іноземних європейських банків протягом 2008—2015 рр.

Банк	Усього станом на 1 серпня 2015 р., од.	Зменшення за період, %		
		2008—2010 рр.	2014—2015 рр.	2008—2015 рр.
<i>Модель Б</i>				
Універсал Банк	43	11,1	-17,3	-52,2
Марфін Банк	42	-12,5	-50,6	-52,3
Прокредит Банк	25	1,6	-24,2	-60,3
Банк Львів	24	20,0	0	20,0
Піреус Банк МКБ	17	-36,9	-52,8	-79,8
<i>Модель В</i>				
УніКредит Банк	269	-9,8	-37,7	-45,1
Райффайзен Банк Аваль	640	-14,8	-22,7	-46,0
Укрсиббанк	476	-19,7	-17,6	-52,6
ОТП Банк	84	61,9	-38,7	-33,3
Кредобанк	107	-8,6	-18,3	-38,9
Креді Агріколь Банк	174	-12,2	-14,7	-31,5
Ідея Банк	82	3,2	-19,6	164,5
Правекс-Банк	186	-1,1	-28,7	-66,8
Разом у всіх українських банках	12 984	-0,7	-17,8	-22,7

Джерело: розраховано за даними офіційного веб-сайту Національного банку України (<http://www.bank.gov.ua>).

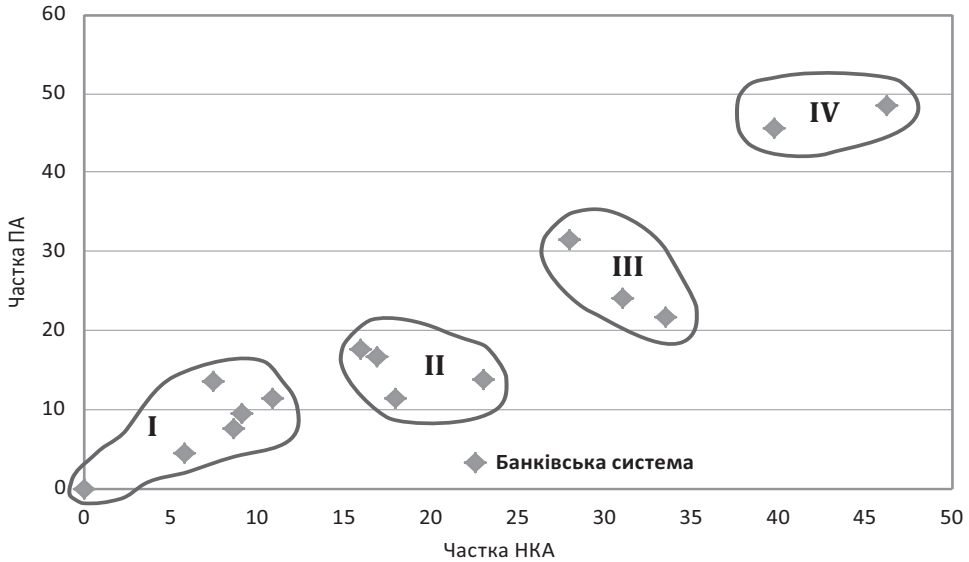

* Станом на 1 липня.

** Станом на 1 серпня.

Джерело: побудовано за даними офіційного веб-сайту Національного банку України (<http://www.bank.gov.ua>).

Рис. 1. Динаміка мережі філіалів іноземних європейських банків протягом 2008—2015 рр. (станом на 1 січня)

Примітка. ПА — проблемні (прострочені) активи, НКА — негативно класифіковані активи.

Джерело: побудовано за даними статистичної звітності банків.

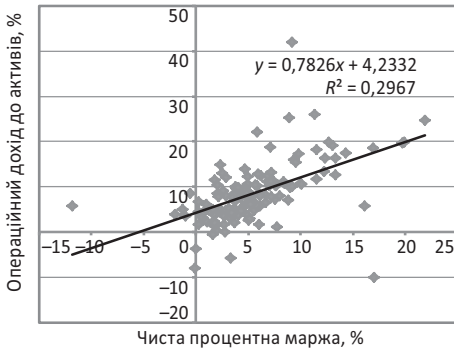
Рис. 2. Розподіл групи іноземних європейських банків за якістю активів (станом на 1 липня 2015 р.), %

як правило, вважається суттєвою для дослідження або прийняття рішення. У цій публікації ми обмежуємося віднесенням ІЄБ до кластерів за рівнем прибутковості та якості активів.

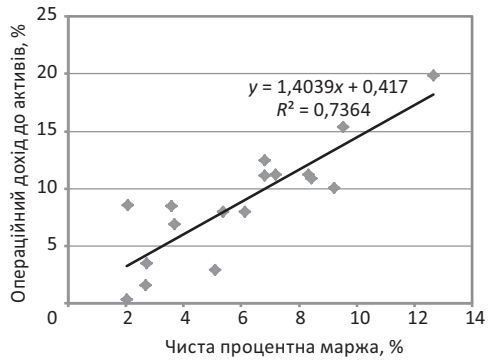
Для ІЄБ характерні дуже близькі значення двох показників якості активів порівняно з банківською системою, де частка проблемних (прострочених) активів набагато більша за частку негативно класифікованих активів, що може бути наслідком завищення класу активів (із метою зменшення резервів та підтримання прибутковості). Умовно виокремимо чотири кластери: I — стан, близький до нормального, II — маргінальний стан, III — проблемний стан, IV — дуже поганий стан (див. рис. 2). Як видно, якість активів великих іноземних банків значно гірша від інших, що зумовлено насамперед їхньою готовністю прийняти вищий кредитний ризик; зате в тих банків, котрі згорнули кредитну активність або продали свої проблемні кредити, активи відмінної якості.

За показниками прибутковості (чистої процентної маржі та операційного доходу до активів) група ІЄБ на тлі банківської системи демонструє вищу результативність, не має від’ємного операційного доходу та не припускає від’ємної процентної маржі (рис. 3). Загалом між цими показниками відзначається позитивна кореляція. На операційний дохід можуть істотно впливати також торговельний результат і чистий комісійний дохід.

а) Розподіл усіх українських банків

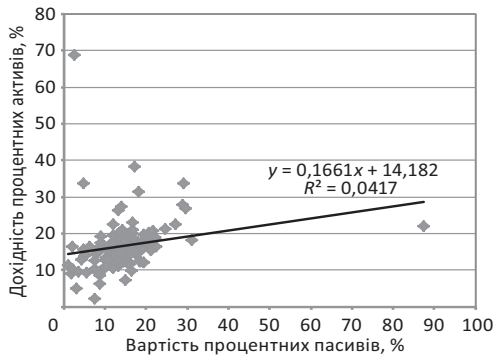

б) Розподіл іноземних європейських банків

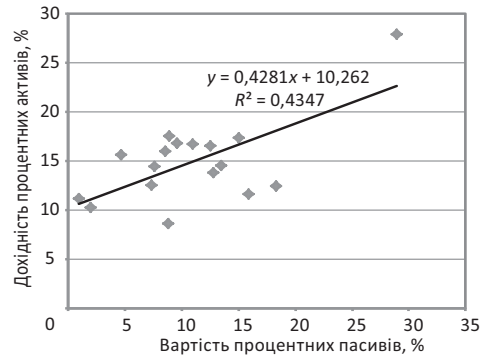
Джерело: побудовано за даними статистичної звітності банків.

Рис. 3. Чиста процентна маржа та операційний дохід до активів українських банків (станом на 1 серпня 2015 р.)

Аналіз вартості ресурсної бази та дохідності активів показав, що на чисту процентну маржу впливає вартість ресурсів, яка у іноземних банків нижча порівняно з банківською системою, а також дохідність активів, котра в ІЄБ вища (рис. 4).

а) Розподіл усіх українських банків

б) Розподіл іноземних європейських банків

Джерело: побудовано за даними статистичної звітності банків.

Рис. 4. Вартість процентних пасивів та дохідність процентних активів українських банків (станом на 1 серпня 2015 р.)

Подальше дослідження моделі бізнесу банків групи ІЄБ можна було б продовжувати за показниками розподілу доходів, витрат, активів і пасивів між сегментами бізнесу: корпоративного, роздрібного, інвестиційно-казначейського. Відповідна інформація міститься в публічній річній звітності банків, підтвердженій аудиторами. Деякі ІЄБ, що активно розвивають роздрібний бізнес у країнах їх походження та багатьох сусідніх із Україною регіонах, зосереджуються на вузьких сегментах ринку, меншою мірою спираються на

місцеві ресурси. Наприклад, ІНГ Банк Україна основну частину пасивів формує за рахунок коштів від банків групи ING, багатопрофільної фінансової корпорації. На кінець 2014 р. вони становили 7,18 млрд грн, або 99 % ресурсів кредитних установ, тоді як кошти клієнтів — 3 млрд грн (майже повністю надані юридичними особами) [2].

Варто зауважити, що в Україні та Білорусі іноземні банки є нішевими гравцями порівняно з їх присутністю в інших європейських країнах. Наприклад, грецький Піреус Банк знизив свою активність в Україні більше, ніж у інших регіонах: лише за 2014 р. він скоротив кількість відділень у Румунії зі 140 до 130, у Сербії — із 42 до 33, в Албанії — з 53 до 47, в Єгипті — із 41 до 39; зберіг мережу на Кіпрі та в Болгарії (14 і 83 відділень відповідно); водночас в Україні зменшив їх число з 37 до 24 [3].

Розширенню присутності на вітчизняному ринку перешкоджають гірші умови ведення бізнесу порівняно з іншими країнами Центральної та Східної Європи (табл. 6). Відносна доступність кредитів поєднується з низьким рівнем захисту прав кредиторів, поширеністю корупції (за результатами опитувань). Протягом останніх кількох років тривалість судових спорів банків із позичальниками зростає з двох до трьох-чотирьох років, що значно ускладнює повернення проблемних кредитів.

Таблиця 6. Ключові інституційні індикатори Центральної та Східної Європи (станом на 2014 р.)

Країна	Легкість ведення бізнесу	Отримання кредиту	Виконання договорів	Урегулювання банкрутства	Рівень корупції
Польща	32	17	52	32	35
Угорщина	54	17	20	64	47
Чехія	44	23	37	20	53
Словаччина	37	36	55	31	54
Словенія	51	116	122	42	39
Хорватія	65	61	54	56	61
Румунія	48	7	51	46	69
Болгарія	38	23	75	38	69
Сербія	91	52	96	48	78
Албанія	68	36	102	44	110
Україна	96	17	43	142	142
Білорусь	57	104	7	68	119

Джерело: CEE Banking Sector Report EE Banking Sector Report. — June 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbinternational.com>.

Разом із тим потенціал розвитку банківського сектору в Україні залишається високим (табл. 7), якщо порівнювати активи банків і ВВП (національна банківська система не досягла своєрідного еталону — 100-відсоткового співвідношення активів та ВВП).

Таблиця 7. Порівняння активів банків і ВВП (станом на 2014 р.)

Країна	Активи банків, млрд євро	Відношення активів до ВВП, %
Польща	360	89
Угорщина	102	100
Чехія	195	126
Словаччина	63	81
Словенія	37	100
Хорватія	53	123
Румунія	90	61
Болгарія	28	104
Сербія	27	85
Албанія	10	98
Україна	68	86
Білорусь	33	62

Джерело: CEE Banking Sector Report EE Banking Sector Report. — June 2015 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbinternational.com>.

Відомо, що власники Правекс-Банку (група Інтеза СанПауло), УніКредит Банку, Райффайзен Банку Аваль проводять переговори про продаж інвестицій. На нашу думку, в найближчому році від банків групи ІЄБ, які залишаються на вітчизняному ринку, слід очікувати стагнації кредитної активності — до досягнення політичної й економічної стабільності в країні. Великі ІЄБ конкурують передусім із російськими та українськими державними банками, а також із Приватбанком. Стверджувати однозначно, що конкурентоспроможність ІЄБ загалом вища, не можна, оскільки до цієї групи входять як великі, так і дрібні банки. Вважаємо, що великі ІЄБ та, частково, середні й малі мають такі переваги:

- належність до транснаціональних корпорацій із солідною репутацією й відомою торговельною маркою;
- можливість одержувати оперативну підтримку ліквідності на випадок кризи;
- великий потенціал підтримки дочірнього банку капіталом (у разі збереження стратегії просування на ринок України);
- залучення кваліфікованих менеджерів (поєднання міжнародного досвіду та знання місцевої специфіки бізнесу);
- здатність придбати будь-який місцевий банк для швидкого розгортання бізнесу замість побудови власної мережі;
- новітні інформаційні й маркетингові технології, вже апробовані в розвинутих країнах і подібних до України за рівнем розвитку.

Детальний аналіз присутності іноземних банків в Україні з виокремленням плюсів і мінусів свого часу проводився фахівцями. Зокрема, В. Міщенко та Р. Набок назвали низку переваг від приходу іноземних банків, а саме:

здешевлення кредитування, поширення передових технологій, але попереджали про небезпеку формування надмірного тягаря кредитування, що лягає на економічних суб'єктів унаслідок активності іноземних банків [4]. Криза 2008—2010 рр. дала поштовх до нових дискусій навколо ризику трансграничної передачі “зараження” через іноземні банки. Варто відзначити фундаментальні праці з цієї проблематики американських учених [5] та експертів центрального банку Франції [6].

Чинниками, що стримують реалізацію конкурентних переваг ІЄБ в Україні, є:

1) слабка захищеність кредиторів від шахрайства з боку зловмисників-позичальників (виведення об'єктів із-під застави, корупція);

2) приховані проблеми з активами й ресурсною базою в разі придбання іноземним інвестором місцевого банку;

3) несумісність культур господарювання та етики бізнесу іноземних і вітчизняних менеджерів (філософія епохи первісного нагромадження капіталу);

4) високий ризик бізнесу для банку порівняно з іншими країнами Центральної та Східної Європи;

5) насиченість ринку банківських послуг у кредитуванні (так званий ринок покупців) і залученні коштів (висока ціна запозичень у гривні та надмірна пропозиція заощаджень у валюті);

6) жорсткі ліміти головного банку на ризик країни поряд із необхідністю проводити оздоровлення в материнських холдингах (Греція, ФРН, Італія, Австрія);

7) суворіші стандарти кредитування клієнтів і протидії відмиванню грошей, ніж у місцевих банках, що стримує залучення деяких заможних клієнтів;

8) переорієнтація стратегії материнського холдингу на інші регіони позбавляє українські дочірні банки підтримки оздоровлення й зростання;

9) значні обмеження прав вищого керівництва багатьох ІЄБ у плані інновацій та прийняття ризику, в т. ч. шляхом матеріальних стимулів;

10) невідгідне становище ІЄБ порівняно з конкурентами через прагнення перших працювати чемно;

11) нерозв'язані проблеми зі знеціненими активами, формуванням резервів і збитковістю;

12) відсутність ліквідного ринку для заставленого майна та нечіткі перспективи відновлення ринку.

Отже, чи існує загроза національній безпеці від домінування іноземних європейських банків? До певної міри так, у плані наслідків виходу їх із ринку. ІЄБ здатні залучати найпривабливішу клієнтуру (в кредитуванні та ресурсній базі). У разі поліпшення умов для бізнесу вони здатні захопити більшу частину ринку за рахунок як поглинання місцевих банків, так і залучення клієнтури від інших банків кращими продуктами й сервісом.

Деякі ІЄБ не бажають очікувати одужання економіки та відновлення ринку, а легко переходять у привабливіші регіони. Перспектива розвитку таких банків вирішальною мірою залежить від фінансового стану холдингу. Якщо становище холдингу й дочірнього банку в Україні послаблюється, власники, як правило, приймають рішення про його продаж або закриття. У разі рішення про вихід із ринку значна частина позичальників, котрі мають гідну кредитну історію, не будуть перекредитовані та не знайдуть своєчасно заміну потужному кредиту. Рішення про фінансування великих корпорацій національного значення зазвичай ухвалюються не в Україні, а за кордоном.

Вихід ІЄБ із ринку завжди розцінюється іноземними інвесторами як ознака непривабливості капіталовкладень у економіку України та може спонукати до відмови від фінансування нових проектів, особливо якщо вони передбачали участь таких банків. Діяльність ІЄБ потребує активного партнерства НБУ з національними органами нагляду в рамках колегій і двосторонніх угод про партнерство. Місце ІЄБ у разі їх виходу займуть банки з більшим апетитом до ризику та кращим лобюванням інтересів у вищих колах.

Список використаних джерел

1. *Гороховатський В. О.* Застосування інтелектуальних технологій аналізу даних для оброблення інформації про діяльність банків / В. О. Гороховатський, А. М. Кобилін, Р. В. Семенцов // Системи обробки інформації. — 2014. — Вип. 1 (117). — С. 210—213.
2. ІНГ Банк Україна: фінансова звітність за рік, що закінчився 31 грудня 2014 р. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.ingcb.com/media/1115619/ing_report_2014_signed_for-nbu_with-opinion.pdf.
3. Piraeus Bank Annual Report 2014 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.piraeusbankgroup.com/>.
4. *Мищенко В. І.* Роль іноземного капіталу в банківському секторі України / В. І. Мищенко, Р. М. Набок // Вісник НБУ. — 2005. — № 11. — С. 38—45.
5. Transmission of Financial Crises and Contagion. A Latent Factor Approach / M. Dungey, R. A. Fry, B. Gonzalez-Hermosillo, V. L. Martin. — Oxford : Oxford University Press, 2011. — 228 p.
6. *Gabrieli S.* Cross-border interbank contagion in the European banking sector. March 2015. Document De Travail / S. Gabrieli, D. Salakhova, G. Vuillemeys ; Banque de France [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://www.banque-france.fr/uploads/tx_bdfdocumentstravail/DT-545_01.pdf.